دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

الگوی آموزشی
بهبود انگیزه آموختن

تألیف:

دکتر غنچه راهب

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
الگوی آموزشی بهبود انگیزه آموختن
تألیف: دکتر غنچه راهب

Improving Learning Motivation, An Educational Model

By: Ghoncheh Raheb.PHD

برجسته‌ترین مسائلی که در کتاب حاضر مطالعه خواهید نمود عبارتنداز:

انجام بهینه هرکاری نیازمند داشتن انگیزه‌ای پرتوان است. آموختن هم که کاری است ارزنده و هر روزه نیازمند انگیزه‌ای این چنین است. برای بهسازی آموختن باید به بهبود انگیزه آموختن پرداخت. در این نوشته چگونگی این کار فرا داده شده است، زیرا بر پایه‌ی نگره‌ی ساخت‌گرایی اجتماعی، الگویی ساخته و پرداخته شده است که به‌کارگیری آن به بهبود انگیزه‌ی آموختن و در پی آن به بهسازی آموختن می‌انجامد، در این الگو بر افزایش میزان خودگردانی، خودتواناپنداری، توانایی‌های ارتباطی و کاربرد روش هم‌آموزی پافشاری می شود و سود بخشی این الگو در یک پژوهش دانشگاهی نشان داده شده است.

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

شابک: ۶-۶۶-۸۸۶۳-۹۶۴-۹۷۸
قیمت: ۴۵۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحیم

الگوی آموزشی بهبود انگیزه آموختن

تألیف

دکتر غنچه راهب

استادیار دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

سرشناسه	:	راهب، غنچه
عنوان و نام پدیدآور	:	الگوی آموزشی بهبود انگیزه آموختن/ تالیف غنچه راهب.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	:	۱٦۸ص.: جدول، نمودار.
شابک	:	[redacted]ریال : 978-964-8863-66-6
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه.
یادداشت	:	نمایه.
موضوع	:	انگیزش در آموزش و پرورش
موضوع	:	آموختن ـ روان‌شناسی
شناسه افزوده	:	دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
رده بندی کنگره	:	۱۳۸۹ ۷الف۲ر/۰٦۵ LB
رده بندی دیویی	:	۳۷۰/۱۵٤
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۱۳۵٤٦۳

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نام کتاب: *الگوی آموزشی بهبود انگیزه آموختن*

مؤلف: *دکتر غنچه راهب*

شابک: *۹۷۸-۹٦٤-۸۸٦۳-٦٦-٦*

ویراستار: *دکتر رضا سیدنور*

صفحه‌آرا: *آرش فکری*

شمارگان: *۱۰۰۰ جلد*

قیمت: *[redacted]ریال*

نوبت چاپ: *اول*

چاپ: *کاریسا*

سال انتشار: *۱۳۸۹*

ناشر: *انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی*

نشانی: *اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکیار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی*

تلفکس: *۲۲۱۸۰۰۸۱*

همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

تقدیم به:

آموزشیارانی که انگیزه ساختن دانش، عشق ورزیدن و آزاده زیستن را نقش می‌زنند.

تقدیم به مادرم که عشق را آموزگارانه در لباس مقدس مادری نقش زده است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
ـ سخن آغازین	۷
فصل اوّل: انگیزه آموختن و عوامل مؤثر بر آن	
ـ انگیزه آموختن	۱۳
الف) خود تواناپنداری	۱۵
ـ تفاوت خود تواناپنداری و خود پنداره	۱۶
ـ خود تواناپنداری و انتظار برون داد عمل	۱۷
ـ اهمیت خود تواناپنداری	۱۹
ـ تأثیر خود تواناپنداری برعملکرد آموزنده‌ها	۱۹
۱ـ انتخاب فعالیت	۲۰
۲ـ میزان تلاش، پشتکار و مقاومت	۲۱
۳ـ نوع تفکر و احساسهای آموزندگان	۲۱
ـ عامل‌های مؤثر بر خود تواناپنداری	۲۲
ـ بررسی و نقد پژوهشهای مربوط به خودتواناپنداری وتأثیر آنها بربهبود انگیزه آموختن	۲۴
ب) خود گردانی	۲۸
ـ مفهوم خودگردانی	۲۸
ـ عامل‌های مؤثر برخودگردانی	۲۹
ـ الگوی گردشی خودگردانی	۳۱
ـ الگوی چند وجهی خود گردانی	۳۴
ـ الگوی خودگردانی پنتریچ	۳۶
ـ راهکارهای مؤثر در ارتقاء خودگردانی	۳۸
- عامل‌های مؤثر در دست یابی بر خودگردانی	۳۹
ـ خودگردانی مشارکتی	۳۹
بررسی و نقد پژوهشهای مربوط به خودگردانی و تأثیر آن برانگیزه آموختن	۴۰

ج) تبحر و خبرگی ٤٥
د) اسنادها ٤٦
هـ) هدف‌ها ٤٨
و) نیازهای روانی و تأثیر انگیزشی آنها ٥١
ـ خودمختاری ٥١
ـ شایستگی ٥٢
ـ پیوستگی ٥٣
ـ خودرسانی عاملی مؤثر در پیوستگی ٥٤
ـ خودرسانی و تأثیر آن برارتباط‌های بین فردی ٥٥
ـ عامل‌های مؤثر در کیفیت ارتباطی مطلوب ٥٦
ـ بررسی و نقد پژوهشهای مربوط به خودرسانی و تأثیر آن بر بهبود انگیزه آموختن ٥٩
ـ عواطف مثبت ٦٢

فصل دوّم: مشکلات انگیزشی آموزندگان در ایران و معرفی نظریه آموزشی مؤثر درحل آن

ـ مشکلات انگیزشی آموزندگان در ایران ٦٧

فصل سوم: نظریه ساخت گرایی وگونه‌های آن

ـ نظریه ساخت گرایی ٧٧
الف) نظریه ساخت گرایی فردی ٨٠
ـ پیاژه و ساخت گرایی فردی ٨٠
ـ بارتلت و نظریه ساخت گرایی فردی ٨١
ـ پردازش اطلاعات ونظریه ساخت گرایی فردی ٨٢
ب) نظریه ساخت گرایی اجتماعی ٨٣
ـ ویگوتسکی و نظریه ساخت گرایی اجتماعی ٨٣
ـ برونر و نظریه ساخت گرایی اجتماعی ٨٩
ـ نظریه ساخت گرایی و انگیزه آموختن ٨٩

فصل چهارم: الگوی آموزشی ترکیبی براساس نظریه ساخت‌گرایی اجتماعی برای بهبود انگیزه آموختن

ـ الگوی آموزشی بهبود انگیزه آموختن ۱۰۱
ـ اجزاء روش آموزشی به کار گرفته شده در الگوی بهبود انگیزه آموختن ۱۰٤
ـ هم آموزی ۱۰٤
ـ تاریخچه هم آموزی ۱۰٤
ـ هم آموزی و تأثیر آن در آموختن ۱۰٤
ـ مهارتهای لازم در بکارگیری روش هم‌آموزی ۱۰٦
ـ نقشهای آموزندگان در روش هم آموزی ۱۰۸
ـ چگونگی ساختن گروه ۱۰۹
ـ روشهای هم آموزی ۱۱۰
الف) هم آموزی گروهی ۱۱۰
۱ـ گروههای پیشرفت تیمی آموزندگان ۱۱۱
۲ـ رقابت و مسابقه گروهی ۱۱۲
۳ـ آموختن انفرادی با یاری گرفتن از گروه ۱۱۳
٤ـ خواندن و نگارش تلفیقی مشارکتی ۱۱٤
ب) روش‌های دیگر هم آموزی ۱۱٤
۱ـ تقسیم موضوع به بخشهای مختلف ۱۱٤
۲ـ آموختن با هم ۱۱۵
ج) پژوهش گروهی ۱۱۵
ـ هم آموزی و انگیزه آموختن ۱۱٦
ـ بررسی و نقد و پژوهشهای مربوط به روش هم آموزی و تأثیر آن در بهبود انگیزه آموختن ۱۱۷
ـ داربست سازی ۱۲۳
ـ ارزیابی پیوسته ۱۲۵
ـ کارآموزشی ۱۲٦
ـ برنامه برگرفته از الگوی اجرایی ساخت گرایی اجتماعی برای بهبود انگیزه آموختن ... ۱۲۷

الف) کارکردهای آموزندگان ۱۲۷
ب) کارکردهای آموزشیاران ۱۲۹
ـ نمونه‌ای از چگونگی به کارگیری الگوی آموزشی بهبود انگیزه آموختن در نشست آموزشی ۱۳۰
ـ گزارش مشاهده رفتار آموزندگان در طی دوره آموزش ۱۳۶
ـ نتایج حاصل از بکارگیری الگوی آموزشی ۱۳۸
فهرست منابع ۱۴۹
واژه نامه ۱۵۷
پرسشنامه انگیزه آموختن در دانشجویان ایرانی ۱۵۹

سخن آغازین:

آموختن، انگیزه[1] می‌خواهد. این که انگیزه‌ی آموختن چگونه پدید می‌آید و از چه راه‌هایی تقویت یا تضعیف می‌شود بستگی به این دارد که از چه بنیاد نظریه‌ای به آموختن و انگیزه‌ی آموختن نگاه شود. در گذشته این بنیاد رفتارگرایی[2] بوده است، ولی امروزه ساخت‌گرایی[3] است که دیدگاه غالب بر سامانه‌های آموزشی پیشرو است. این به آن معنا نیست که در همه جا رفتارگرایی گذشته با ساخت‌گرایی امروز جایگزین شده است، زیرا ساخت‌گرایی در همه جا شناخته شده و به کار گرفته شده نیست. شناخت ساخت‌گرایی می‌تواند به شناخت آموختن[4] از این دیدگاه و چگونگی پدیدآیی و بهبود انگیزه‌ی آموختن بیانجامد و چنین شناختی زمینه ساز پدیدآوری روش‌ها و الگوهایی برای آموختن و بهتر آموختن خواهد بود.

پیش از هر چیز در این نوشته، در راستای شناساندن ساخت‌گرایی، باید به این نکته اشاره کرد که ساخت‌گرایی در جایگاه دیدگاهی نوین و امروزی واژه‌گان ویژه‌ی خود را دارد چون اندیشه‌های نوین را نمی‌توان با واژه‌های کهنه به درستی بازگو کرد. امروزه در ساخت‌گرایی نگاه به پدیده‌ها نگاهی چند بعدی است، فرایندنگر است، و کانون آن پویایی و پویش پدیده است.

در نگاه به پدیده‌ی آموختن، در ساخت‌گرایی آن را ساختن که فرایندی چند سویه و پویا می‌انگارد و از کاربرد واژهٔ «یادگیری» به جای آن می‌پرهیزد. کانون و کننده‌ی کار ساختن، که مراد ساختن ساختار پندارگاه (ذهن) است، را آموزنده می‌نامند (حمیدی، ۱۳۸۷). دانش

1- Motivation
2- Behaviourism
3- constructivism
4- Learning

آموز از کاربرد واژه‌ی آموزگار می‌پرهیزد چون آموزشیار گویایی و رسایی و روایی بیشتری دارد. آموزنده، کسی است که می‌آموزد، کسی که می‌سازد، تنها دانش نمی‌آموزد بلکه ارزش و کنش همه می‌آموزد پس نباید این دو را ندیده گرفت و تنها بر دانش پا فشرد. افزون بر این، آموزنده به کمک دیگران می‌آموزد، دیگرانی که او را در آموختن یاری می‌کنند و نامشان آموزشیار است. هر دوی این واژه‌ها برخاسته از همه سویه نگری، ژرفانگری و پویش‌نگری ساخت‌گرایی هستند، همان گونه که واژه‌های یادگیری، دانش آموز و آموزگار، همانند بسیاری واژه‌هایی که، برخاسته از دیدگاه یک سونگر، ایستانگر و رویه نگر رفتاری هستند. پس نمی‌توان با این واژه‌ها آن چه در نهاد ساخت‌گرایی نهفته است را بازگو کرد و باید از واژه گان ویژه خود آن بهره جست، کاری که در این نوشته شده است. درست است که شناخت ساخت‌گرایی با شناخت واژگان ویژه‌ای آغاز می‌شود ولی به همین نمی‌توان بسنده کرد و باید دید که ساخت‌گرایی چیست، بر چند گونه است، و گونه برگزیده‌ی آن در این پژوهش چگونه به انگیزه‌ی آموختن می‌نگرد. در چنین چارچوب نظریه‌ای و با آشکار ساختن پدید آورندگان انگیزه‌ی آموختن می‌توان گمان برد که چگونه می‌شود که انگیزه آموختن در برخی آموزندگان سست می‌شود و این سستی چه پیامدهایی به دنبال می‌تواند داشته باشد و چه راهکارهایی در قالب الگویی آموزشی بر بهبود انگیزه آموختن می‌تواند مؤثر باشد.

فصل اول

انگیزه آموختن

وعوامل مؤثر در بهبود آن

پیش گفتار

انگیـزه، عامـل مـؤثری در حرکـت هدفمنـد آموزنـدگان در راسـتای آمـوختن اسـت و نظریه‌های گوناگون براساس نوع نگاهی کـه بـه آمـوختن دارنـد عوامـل متعـددی را در بهبـود انگیزه آموختن مؤثر دانسته‌اند، با توجـه بـه اینکـه در مجموعـه حاضـر بهبـود انگیـزه آمـوختن براساس نظریات شناختی مورد نظـر بـوده اسـت در ایـن فـصل بـه تعریـف انگیـزه آمـوختن از رویکرد نظریه پردازان شناختی پرداختـه شـده اسـت و عـواملی کـه بـه بهبـود انگیـزه آمـوختن براساس این نظریات انجامیده است توضیح داده شده‌اند.

انگیزه آموختن[1]

آموختن کاری است که آموزنده انجام می‌دهد و ماننـد هـر کـنش دیگـر انگیـزه‌ای دارد. انگیزه نیرویی است که توسط هدف هدایت می‌شود، منجـر بـه برانگیختگـی فـرد مـی گـردد و ادامه رفتار را تا دستیابی به هدف به دنبال دارد (ادونل و همکاران، ۲۰۰۷). انگیـزه در آمـوختن مؤثر است و کنش‌های آموزندگان را در راستای برنامـه ریـزی، سـازماندهی، بـازبینی، تـصمیم گیری، حل مسئله و ارزیابی هدایت می کند (همان منبع).

انگیزه عاملی برای به‌کارگیری مهارت‌ها، راهکارها و رفتارهای از پیش آموختـه شـده در موقعیت‌های جدید است (ولفوک، ۲۰۰۴). آموزندگان با انگیـزه بـه موضـوع آموزشـی توجـه دارند و راههائی را که در آموختن موضوع می‌تواند به آنها کمک کنـد را جـستجو مـی کننـد، این راه‌ها عبارتند از سازماندهی مطالب، یادداشت برداری، بازبینی مطالب آموخته شده و سؤال کردن از آموزشیار و دوستان، زمانی که مطلبی را نیاموخته‌اند است (شانک و پنتریچ، ۲۰۰۴).

1- Learning motivation